

ארתור פן וסידני לומט הם שני בימאי קולנוע שעשו את העבודות הטובות ביותר שלהן, כאשר ניסו להתמודד עם הדרישות של אמריקה, כפי שהיא משתקפת בעיניהם. בעלי מוצא שונה לחלוטין — פן הוא בנו של שערן מפילדלפיה שהתגרש מאשתו כשארטור היה בן שלוש. באמנות החל פן עוסק בשלב מאוחר יחסית, בתחילת שנות השלושים לחייו; ואילו לומט, בנו של שחקן תיאטרון יידיש, גדל על קרשי הבימה, הופיע עליה בעודו ילד והיה כל חייו קרוב לתיאטרון ולקולנוע. תחילה כשחקן ואחר כך כבימאי.

אולם שניהם בני אותו דור — שהוא כיום בשנות החמישים לחייו. שניהם רכשו את ניסיונם בתוריהווב של הטלוויזיה ה-אמריקאית, כשביימו בהצלחה בלתי-רגילה מחזות-טלוויזיה בשידור חי. שניהם היו

ג'ודי הדן בתפקיד ג'ורג'יה מוז שרושת החברים בסרטו של ארתור פן שחקנים בחסד

ארץ הגירה. שני סרטיהם החדשים מעידים על מעלותיהם של השניים ועל ייחודם: ג'ורג'יה הוא אפוס על אמריקה של שנות השישים הסוערות, אבל זה הרבה יותר מסרט נוסטלגיה על התקופה. בעזרת התסריטאי סטיב טסיץ' (ויגוסלבי שכתב את הרגילים בהתבגרות) מתמודד עם עצם המשמעות של המושג „אמריקאיות“. עם עובדת היות ארץ זו ארץ הגירה שרבים חולמים בה עדיין על הארץ הישנה (מבחינה זו יש לעניין משמעות גם לגבי ישראל); עם פולחן הגעורים שבה, עם עושר המתנוון בטרם עת, עם מרחבים שניים בהם בחוסר מנוחה, ומעל הכל, עם החלום האמריקאי.

המסר שמביעים פן וטסיץ' הוא שאמריקה היא הארץ שבה מותר לחלום, וגם אם החלום הזה לא יתגשם לעולם, הוא אפשרי מותר להאמין כי אדם יגיע לירח, בדיוק כפי שמתר לנערה צעירה מאזור תעשייה כמו איסט-סייקאגו להאמין שהיא תהיה איזאדורה דנקן, וזו תמצית האמריקאיות. אם יש חלום יש תיקווה, ואם יש תיקווה יש טעם לחיים. זהו ההבדל הגדול שבין פועליהמתכת שלא למד אף פעם אנגלית על בוריה, שחי עדיין כמו ביוגוסלביה, ואכן ישוב אליה בסוף הסרט, ובין בנו, האב טוען ש„אמריקה, זה לקום עיף וללכת לעבודה.“ ומסרב לראות אפשרות שבנו ילך בדרך אחרת. הבן רוצה ללכת וללמוד, רוצה הגשים את אהבת חייו, רוצה לעלות מעלה. האב לא חיך מעולם וחייך לא יעלה על פניו לעולם. הבן, גם אם לא ישיג את כל מבוקשתו יכול לחייך, כי התיקוה לא נשללה ממנו.

אהבת אנוש. כמו בתרגילים בהתבגרות, מתרכז הסיפור בארבעה חברים בי-עיר-שדה. אולם הפעם מדובר בשלושה בחורים, המאוהבים כולם באותה הנערה, ג'ורג'יה, שהיא אולי התגלמות החלום שעליו דובר קודם. היא עתידה לנוע בייניהם ובין שאיפותיה המיוחדות להיות נפלאה, נאצלת, מושלמת יותר מן החיים. כמו בצייד הצבאים, הרקע אינו שדות מוריקים ופיזיים, אלא התנורים הבורערים והרותחים של תעשיית הפלדה האמריקאית, לעתים מנקודת הפועל ולעתים מנקודת הי-מעביד. יותר מבשניהם, יש בסרט חזירה לעומק החוויה האמריקאית. החריפות הי-קיצונית, לעיתים, שבה התבונן פן במר-לדתו, מתרכנת כאן ומקבלת תוספת של אהבת אנוש שבה אין נבליים. גם אם לא חסרים טיפשים.

העובדה שפן השתמש לכל אורך הדרך בפנים של שחקנים לא ידועים, מוסיפה הרבה לאמינות של הסרט. שום תדמית זרה לאינה מפריעה לרביעיה המרכזית העושה עבודה נפלאה ולכל השחקנים הא-

ג'ודי הדן עם ריד בירני ב„ג'ורג'יה“ ומי יגשים את החלום?

קרייג ואסון והוריו החוזרים ליוגוסלביה בתמונת הסיום של „ג'ורג'יה“ אמריקה זה לקום עיף

הדן וקרייג ואסון? מי יהיה הראשון?

קשורים בעבר, וקשורים גם היום, עם אולפן השחקנים, לשניהם יצאו מוניטין כמדריכי שחקנים בחסד, תחת שרביטם יש סיכוי סביר להגיע לפרסי אוסקר, ושיניהם עומדים להיות מוצגים, במיטבם, ב-ישראל.

לפן סרט חדש בשם „ג'ורג'יה“ (שמו המ-קורי הוא ארבעה חברים) וללומט סרט חדש בשם „נטיך הכרך“ (זהו שמו המקורי לשם שינוי).

שתי אמריקות. אין להבין שמדובר בשני קולנוענים זהים. הבולט בהבדלים ש-בין השניים הוא העובדה שלומט עשה עד עכשיו 28 סרטים, ואילו פן רק עשרה. לגבי לומט, התמצית של אמריקה היא העיר ניו-יורק, שבה ממוקמים רוב סרטיו הטובים, בין אם זה החשבוני או אחר-צהריים של פורענות, שניים-עשר המושב-עים או רשתי-שידור. פן מוצא את מקומו האידיאלי דווקא באמריקה התיכונה ו-הכפרית — בבוני וקלייד, הרדיפה, איש קטן גדול או במיטעדה של אליס.

אם רק מתאפשר הדבר, פן מעדיף להש-תמש במימד היסטורי, ולראות את סיפוריו כסמלים לתופעות כלליות; נקודות-מוצא לביקורת על החברה האמריקאית או על מאפייניה — בין אם מדובר בפולחן האק-דח השלוף, בגיוענות הסבועה עמוק בתת-ההכרה של אומה, בצורתו של מישטר סר-ציאלי שמאלץ אנשים לנקוט באלימות, בשעת מצוקה או בניסיונות נואשים לה-קים חברה מסוג אחר.

לומט, לעומתו, מתבונן באירועים כאילו מדובר באקטואליה בוערת. הוא מעניק להם מיידיות חריפה, כמו היה מתעד את המציאות תוך כדי התרחשותה. לא על-ידי סרטי-עודה, אלא בעזרת סרטי-עלילה המשתדלים להעביר למסך, בצורה מרוכזת, את המשמעות של התעודה (אם כי באחר-צהריים של פורענות כמו בסרטו החדש, „נטיך הכרך“, חודרת המציאות אל תוך הע-לילה, עד כדי כך שהיא מכתיבה את צו-רתה והתפתחותה).